

Herfst der inzichten

Columns - 17 oktober 2025 - Auteur: Carsten Brzeski

Bondskanselier Friedrich Merz kondigde deze zomer een 'herfst der hervormingen' aan. Tot nu toe is de herfst druilerig met vallende blaadjes en rottende infrastructuur. Het blijft opvallend hoezeer zowel de nieuwe als de oude bondsregering de economische situatie in Duitsland telkens onderschat. Deze columnist wenst nog niet mee te gaan in de herfstdepressie en ziet voorzichtige eerste tekenen van verandering.

Enkele jaren geleden beloofde toenmalig kanselier Olaf Scholz dat de groene transitie een nieuw *Wirtschaftswunder* zou ontketenen. In mei dit jaar verzekerde Friedrich Merz dat alle Duitsers al in de zomer zouden merken hoe het beter ging met het land. Vervolgens volgde de aankondiging van een hervormingsherfst, waarna Merz en consorten de afgelopen weken opriepen tot meer optimisme en positiviteit. Met de juiste attitude wordt het vanzelf zonnig. Het zijn deze grootse beloftes, die bij gebrek aan verwezenlijking zorgen voor een toenemend verlies aan vertrouwen. Zowel bij de bevolking als bij experts. De beloftes maken ook duidelijk, dat de Duitse politiek al jaren niet wilde - of kon - erkennen dat het land structurele problemen heeft, die niet vanzelf verdwijnen. Positiviteit en ogen dicht, dromend van vroegere glorie, is menselijk maar geen strategie.

Nu lijkt er dan toch echt iets te schuiven. De nieuwste hype in Berlijn zijn commissies met externe experts. Het ministerie van Economische Zaken heeft er een, het ministerie van Financiën ook. Daarnaast beschikken bijna alle politieke partijen ook over eigen adviesorganen. Zeker als het gaat over economisch advies was dit vroeger taak van de zogenoemde *Sachverständigenrat*. Die bestaat nog steeds, maar de nieuwe adviesraden per ministerie lijken beter geschikt ongeliefde waarheden te vertellen.

Afgelopen week presenteerden de adviseurs van CDU-minister Katherina Reiche en de adviesraad van de SPD hun voorstellen om het land uit de langdurige stagnatie te halen. Positief is dat er consensus is dat slechts 'hoop' niet meer werkt. Er is zelfs overeenstemming over waar actie nodig is: innovatie, bureaucratie, deregulering, energie, arbeidsmarkt en Europa. Het pijnlijke: behalve op het punt van meer Europese integratie lopen de meningen uiteen. Waar de SPD-adviseurs inzetten op sturing door de overheid, een 'cultuur van het

mogelijk maken' en subsidies voor de energietransitie, pleiten de CDU-adviseurs onder andere voor radicale deregulering, prestatieafhankelijke sociale steun en een verhoging van de pensioenleeftijd.

Na het verhaal, dat Duitsland alleen door corona, Poetin en Trump in de huidige misère verkeert, bestaat er het risico op een volgend sprookjesboek. Een met een overvloed aan potentiële oplossingen en opties maar geen sturing. De ziekte is duidelijk, maar over de remedie zijn de artsen in Berlijn het niet eens. Het grote gevaar? Zoals mijn Belgische collega ooit zei: een vis verdrinken in het water. Of anders gezegd dat de oplossingen zo ver uit elkaar liggen dat er niets gebeurt.

Duitsland heeft koorts en moet op kuur. Zonder ingrijpen dreigt geen herfst van hervormingen, maar een herfst van verdronken vis.

Deze column is met toestemming overgenomen van de Vlaamse krant De Tijd

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/64867/herfst-der-inzichten>